

Bohdan Ulašin (2022):

Lexikológia španielskeho jazyka

Bratislava: Univerzita Komenského, 2022, 288 strán.

ISBN 978-80-223-5366-3

Publikace *Lexikológia španielskeho jazyka* slovenského hispanisty Bohdana Ulašina, vydaná v roce 2022, představuje systematické a přehledné zpracování problematiky španělské slovní zásoby. Autor vychází ze svých dlouholetých výzkumů v oblasti lexikologie a ze svých bohatých pedagogických zkušeností, což mu umožňuje zaměřit se na klíčové aspekty lexika z pohledu studia cizojazyčné filologie. Publikace je primárně určena studentům španělštiny, zejména filologických či translátologických oborů. Zároveň poskytuje užitečné informace i pro širší odbornou veřejnost, lingvisty a pedagogy, kteří se věnují španělskému jazyku.

Kniha obsahuje celkem 6 kapitol. Úvodní kapitola je zaměřena na vysvětlení několika základních pojmů, jež souvisejí s problematikou slovní zásoby. Z praktického hlediska je například přínosné upřesnění možné dvojznačnosti španělského termínu *lexema* ve španělské jazykovědě, který může být občas chápán i ve významu *kořen slova*. S ohledem na cílového čtenáře je třeba ocenit, že úvodní teoretická část je doplněna řadou názorných a praktických příkladů, které pomáhají osvětlit užívanou terminologii (např. onomaziologický versus sémaziologický přístup ve studiu slovní zásoby, diachronní versus synchronní atd.). Tyto aspekty činí prezentované poznatky dobře srozumitelnými pro studenty hispanistiky, jimž je určena.

Ve druhé kapitole se autor zabývá původem španělské slovní zásoby. Poměrně velký prostor je věnován slovům přejatým z anglického jazyka (str. 25-36) do španělštiny. Autor neopomíná, že řada takto přejatých slov nebývá přijímána všemi jazyky univerzálně, z kontrastivního pohledu jsou obohacující informace týkající se slov anglického původu, která se ustálila ve slovenštině na rozdíl od španělštiny (str. 35-36: *developer – constructor, deadline – fecha límite*),

což lze analogicky vztáhnout i na češtinu. Množství dokumentujících slov převzatých z dalších jazyků napříč různými historickými obdobími je velmi detailní. Uváděné příklady jsou vzorové a je třeba ocenit autorovu důslednost v systematickém uvádění ekvivalentů v jeho mateřštině. Tento přístup je pohodlný nejen pro studenty, ale u méně frekventovaných výrazů i pro širší okruh čtenářů. Cenné jsou response nejen mezi lexikálními jednotkami spadajícími do nejstarších období španělštiny (substrátové předrománské jazyky, germánské jazyky), ale také v rámci aktuálních výpůjček z evropských i mimo-evropských jazyků.

Třetí kapitola představuje jazykový materiál strukturovaný podle jednotlivých jazykových vrstev – diatopické, diafazické, diastratické a diachronní. Autor se podrobně věnuje jednotlivým variétám, přičemž velký prostor je věnován rozdílům ve slovní zásobě v různých španělsky mluvících oblastech, včetně španělštiny mimo-evropské a jevu *spanglish*. Tyto informace jsou doplněny i o stručnou charakteristiku fonetických a morfosyntaktických zvláštností typických pro jednotlivá území. Představena je i slovní zásoba vybraných profesních, zájmových a sociálních skupin evropské španělštiny; a slovní zásoba neutrální a stylisticky příznaková (hovorová slova, knižní slova, odborné termíny). Autor v této části předkládá další velmi bohatý jazykový materiál, strukturovaný do různých tematických oblastí. Jeho poznatky reflektují aktuální tendence, autor upozorňuje např. na determinologizaci odborných termínů, jež lze vnímat v publicistice (str. 131). Závěr této obsáhlé kapitoly je věnován příkladům z oblasti expresivně zabarvených slov včetně vulgarismů dokumentovaných v evropské španělštině.

Ve čtvrté kapitole autor klasifikuje španělskou slovní zásobu podle způsobů, jimiž byla jednotlivá slova vytvořena. Velký prostor je věnován derivaci a příkladům slov vzniklým odvozováním prostřednictvím nejčastějších afixů užívaných v evropské španělštině, včetně deminutiv a augmentativ. Součástí této podkapitoly je velice přínosný kontrastivní pohled na možné „zrádné analogie“, jež může implikovat užívání některých předpon (str. 157) a přípon (str. 172) mezi španělštinou a slovenštinou a které mají v případě slovesa přesah i do jiných oblastí fungování jazyka (např. vyjadřování významů kategorie PSD v románských a slovanských jazycích). Menší, ale postačující prostor je věnován dalším morfologickým způsobům

obohacování lexika: parasyntéze, neoklasické kompozici, krácení slov, užívání zkratk a zkratkových slov, křížení, zpětné derivaci, konverzi v případě jednoslovných pojmenování. Vše je opět dokumentováno velmi bohatým jazykovým materiálem. Součástí čtvrté kapitoly je i podkapitola o složených slovech (*composición*), kam autor, na rozdíl od některých španělských lingvistů, řadí jen kompozita mající podobu jednoho slova (*compuestos léxicos, univerbales*). Ostatní kompozita jsou řazena do následující podkapitoly Víceslovná pojmenování. Autor se tak koncepčně lehce odklání od klasifikace, jež převažuje v některých španělsky psaných lexikologických publikacích, kde víceslovná spojení typu *diente de león* bývají uváděna jako příklady tzv. syntagmatických kompozit, a také jako příklady ustálených syntagmatických spojení, resp. kolokací (*colocaciones*). Tento dvojí úhel pohledu může při výuce působit nesystematicky, avšak není nelogický a v některých případech je dokonce nezbytný vzhledem k neostře hranici mezi některými jednoslovnými a víceslovnými pojmenováními, jak poznamenává Ulašín na str. 213 (*arcoiris / arco iris*). Ulašínovo členění je rovněž funkční a osobně jej považuji za didakticky vhodnější pro úvodní seznámení se specifiky španělské slovní zásoby.

Součástí čtvrté kapitoly je i velmi rozsáhlý materiál zahrnující španělské větné a nevětné frazeologismy, včetně jejich ekvivalentů ve slovenštině, příklady metafor, metonymie, synekdochy.

Dvě poslední a kratší kapitoly jsou věnovány vztahům mezi formou a významem a sémantickým vztahům mezi slovy: polysémie, homonymie, paronymie, synonymie, antonymie, hyponymie a hyperonymie (kapitola 5). Poslední kapitola se zabývá vlastními jmény (kapitola 6). Přestože onomastice nebývá při studiu lexikologie obvykle věnována větší pozornost, nevnímám zařazení této problematiky do publikace rušivě. Naopak, autor nabízí další jazykový materiál, který může být využit při výuce translatologických disciplín. Publikace je zakončena bibliografií a věcným rejstříkem.

Jak již bylo několikrát zmíněno, autorovi se podařilo nashromáždit obdivuhodné množství jazykového materiálu, který odpovídá potřebám současných posluchačů filologicky zaměřených studijních programů španělské filologie. Ulašínova *Lexikológia španielskeho jazyka* se tak stává nejenom cenným informačním zdrojem, ale zejména praktickým nástrojem pro studenty a pedagogy, kteří se zabývají

současnou španělštinou v kontrastivní perspektivě. Kniha navazuje na tradici vysokoškolských učebnic, jejichž vydávání bylo v česko-slovenském prostředí běžné do 90. let 20. století¹. S nástupem moderních technologií a s širší dostupností cizojazyčné odborné literatury se však od této praxe postupně upustilo, což je škoda, neboť právě slovní zásoba je ta jazyková součást, v níž dochází k rychlým proměnám. Většinou importovaných cizojazyčných publikacích také logicky chybí možnost kontrastivního srovnání. Z tohoto úhlu pohledu Ulašinovu knihu vnímám jako přínosnou pro slovenské i české uživatele, neboť právě množství praktických příkladů ve španělštině a slovenštině je to, čím se tato publikace odlišuje od některých zásadních pramenů, které autor zmiňuje v závěrečné bibliografii (např. Alvar Ezquerro, Casado Velarde, Gómez Capuz, Mervyn Lang aj.).

Jana Pešková

Ústav romanistiky, Filozofická fakulta

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Branišovská 1645/31a

370 05 České Budějovice, Česká republika

peskova@ff.jcu.cz

---

¹ V českém prostředí lze z oblasti španělské lexikologie zmínit například starší, ale podnětná skripta Dubského (Dubský, J. 1977. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočnický*. Praha: SPN), v nichž je podán komplexnější popis španělské slovní zásoby; či pozdější publikace brněnských hispanistů, které jsou zaměřeny spíše jen na dílčí aspekty španělské lexikologie a sémantiky, nebo lexikální morfologie: Spitzová, E. 1996. *Semántica española*. Brno., Bartoš, L. – Valíková, H. *La formación de palabras en español*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, příp. novější odborné publikace P. Stehlíka.